

Академик МАРКО УЛИЋЕВИЋ
Академик ЉУБО ПАВИЋЕВИЋ
Академик МИРЧЕТА ЂУРОВИЋ
Др ЈЕВТО МИЛОВИЋ

МЈЕСТО И УЛОГА ЦРНОГОРСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЈЕТНОСТИ У НАУЦИ ЦРНЕ ГОРЕ

Увод

Црногорска академија наука и умјетности организована је и ради на истим основама и начелима као и остале југословенске академије наука и умјетности. Наше академије а, мање или више, и академије наука у читавом свијету специфичне су научне установе, које се по много чему разликују од осталих организација у области науке, како од самосталних и образовно-научних института, тако и од оних у оквиру радних организација материјалне производње. Прије свега, академије су највише научне организације у републици, односно покрајини. Највише, не у смислу управне надређености другим научним институцијама, које су у нашем систему самосталне, него по самом свом саставу, који се бира по строгим критеријумима и поступку. Друга је веома битна специфичност наших академија што оне нијесу организације удруженог рада у смислу Устава и ЗУР-а, у којима научни радници удружују свој рад и његовом слободном размјеном остварују доходак, већ самосталне самоуправне асоцијације најистакнутијих научника и умјетника, без формалног радног односа у академији, које имају истакнут положај, значајну улогу и важне задатке у нашем друштву.

Црногорска академија и све друге југословенске академије, појединачно и у оквиру свог заједничког Савјета, непрекидно настоје да своју организацију и активност што боље прилагоде нашем друштвено-политичком систему социјалистичког самоуправљања, да што успјешније остваре своје задатке, мјесто и улогу и да дају што већи допринос како развоју наше науке, тако и нашем цјелокупном друштвено-економском и друштвено-политич-

ком развиту. У том циљу већина других наших академија, неке и у више наврата, организовале су посебне скупове сличне овоме нашем и са сличном тематиком.

Црногорска академија наука и умјетности сваке године критички разматра своју активност, нарочито са аспекта остваривања постављених јој задатака, мјеста и улоге у нашем друштву. Међутим, први пут на овом скупу тај се проблем разматра у контексту цјелокупне научне дјелатности у нашој Републици. То даје много шире могућности и много већу шансу да се мериторније сагледају и оцијене њени досадашњи резултати а, с друге стране, да се поузданије и успјешније утврде основне смјернице њеног даљег што рационалнијег и друштвено кориснијег рада и развитака.

Задаци Црногорске академије наука и умјетности

Основни задаци Црногорске академије, а самим тим и њено мјесто и улога у нашој науци и друштву уопште, одређени су актом о оснивању 12. октобра 1971. Иако се, као што је познато, у првој фази радило о Друштву за науку и умјетност, тај акт је рађен по узору на одговарајуће акте о другим академијама. По њему су, поред осталог, задаци Академије (Друштва) да:

— својом дјелатношћу развија научну мисао... и врши научна истраживања;

— самостално или у сарадњи са другим научним организацијама или путем својих установа подстиче рад и активност научних организација и научних радника;

— проучава (нарочито) природна богатства и производне снаге и општа економска и културна достигнућа, као и друге проблеме за свестрани развитак СР Црне Горе;

— покрене и издаје публикације у којима ће се објављивати резултати научног рада;

— организује научне скупове;

— на основу утврђеног посебног интереса, по потреби, оснива установе у области науке и координира њихову дјелатност;

— сарађује са академијама наука, научним установама и организацијама и појединим научницима у нашој земљи и иностранству итд.

Законом из 1976. и Законом из 1981. године нешто су другачије формулисани задаци Академије. Академија и даље „организује, развија и подстиче све видове научног стваралаштва“, али јој се више не ставља изричито у задатак да врши научна истраживања. Међутим, неки задаци Академије конкретизују се или прецизније формулишу, нпр. „да учествује у утврђивању политике развоја науке, као и да судјелује у давању мишљења о резултатима научног стваралаштва, да даје мишљење, оцјене и предлоге о друштвеним плановима и програмима, да помаже усавршавању научних радника и награђивањем стимулише стваралаштво из области науке“.

Као што се види, задаци су Академије бројни, веома широки, сложени и одговорни. Они су извршавани у различитом степену према стварним условима и могућностима, у великој зависности од састава и структуре чланова Академије.

Општи услови за рад

Први чланови Друштва за науку и умјетност изабрани су 6. марта 1973. године и сви су у почетку били у радном саставу. Од укупно 42 изабрана члана 12 су већ били чланови других југословенских академија, а касније су се определијелили за радни састав тих академија. Свега 15 изабраних чланова били су стално настањени у Црној Гори. Готово сви они били су у сталном радном односу са неком научном установом, Универзитетом „Велько Влаховић“ или другом институцијом, па су за рад у Академији могли бити ангажовани само на добровољној основи и у мјери у којој су им то дозвољавале те обавезе.

Већ при доношењу првог програма рада (почетком 1974), када су се заправо почели практично утврђивати оријентација, мјесто и улога Друштва (односно Академије) морали су се поштовати неки лимитирајући фактори који су битно опредјеливали основне услове за рад. Морало се поћи у првом реду од поменутог састава Друштва који је био веома хетероген и непотпун (10 историчара, 9 књижевника, 6 медицинара, 3 биотехничара, 2 геолога, 2 биолога, 1 физичар, 2 економиста, 1 правник, 1 сликар 2 музичара). У њему нијесу биле заступљене многе важне научне дисциплине, односно гране умјетности, у чему се, у ствари, огледао степен њихове развијености у нас, што битније није ни данас превазиђено. Веома ограничене могућности тог састава да се, с обзиром на већ постојеће обавезе, трајније радно ангажује на задацима Академије, представљале су значајну сметњу за развијање активности Академије. С друге стране, Академија се није могла појавити као конкурент постојећим научноистраживачким установама, ни развијати активности које би значиле дуплирање одређених истраживачких програма и других научних дјелатности, нарочито стварање паралелних истраживачких капацитета. Најзад, конкретна научна истраживања, нарочито комплексна и сложенија, посебно у природним наукама, не могу се изводити без одговарајуће базе, укључујући стално ангажоване научне и друге кадрове, лабораторије и савремену опрему, што све захтијева значајна и стабилна финансијска средства, на чему се у датим условима није могло инсистирати.

Основна оријентација и важнији резултати

Полазећи од свих поменутих и других околности, које се све до данас нијесу битније измијениле, прихваћено је гледиште да

се у оквиру научних истраживања активност усмјери првенствено на:

— разраду крупнијих и комплекснијих значајних и актуелних истраживачких пројеката, углавном мултидисциплинарног карактера, преко одговарајућих одбора састављених од чланова академије и истакнутих научних радника одговарајућих специјалности;

— покретање, организовање и вођење научних истраживања по појединим актуелним темама, односно тематским цјелинама из пројеката, кад год се за то могу стећи потребни услови;

— координацију истраживања у оквиру пројекта као цјелине и

— праћење а, по могућности, и верификацију истраживања, односно постигнутих резултата.

У програм рада улазиле су и неке појединачне научноистраживачке теме на којима су радили чланови Академије изван програма институција у којима су запослени.

Основна научна активност Академије одвија се углавном преко њених сталних и пројектних одбора који су као радна тијела постепено формирана у оквиру Академијиних одјељења за поједине научне области, односно дисциплине, или за поједине проблеме. Таквих одбора сада има укупно 23 од којих 5 у Одјељењу природних наука (за проучавање природе и природних богатстава, за медицинске науке, за математичке, физичке и хемијске науке, за техничке науке, за заштиту и унапређење човјекове средине), 8 у Одјељењу друштвених наука (за економске науке, за историјске науке, за издавање извора за Историју Црне Горе, за археологију, за етнографију, за филозофију и социологију, за правне и политичке науке, за проучавање друштвеног живота старе Црне Горе) и 10 у Одјељењу умјетности (за језик, за књижевност, за критичка издања дјела Његоша, Љубише и Марка Миљанова, за репринт издања, за ликовну умјетност, за музичку умјетност, за заштиту и обнову споменика културе, за старо штампарство). Те одборе сачињава, поред чланова Академије, и око 250 спољних сарадника, најистакнутијих научних радника и стручњака за одговарајућу проблематику, из свих структура нарочито са Универзитета. Неки други одбори и радна тијела већ су престали са радом, пошто су обавили посао за који су и били формирана.

Сви одбори и сва друга радна тијела релативно брзо и, мање-више, веома успјешно развили су своју активност и постигли значајне резултате у раду. Разрађени су комплексни пројекти: Проучавање природе и природних богатстава Црне Горе, Проучавање патологије становништва Црне Горе као и Заштита и унапређење човјекове средине, на чему су, поред чланова Одбора, учествовали и други сарадници. Ти пројекти представљају велики допринос цјеловитом сагледавању одговарајуће научне проблема-

тике и солидну основу за даљи избор, конкретизацију, разраду и покретање појединих актуелних научноистраживачких тема, кад се за рад на њима буду стекли потребни услови (кадар, опрема, финансијска средства и др.) било у оквиру Академије било других институција. Такав приступ можда би се могао користити и при утврђивању приоритетне научноистраживачке тематике у другим областима.

Одбори су покренули, организовали и водили, односно координирали, истраживања у оквиру више тема и пројеката. На неким су већ постигнути значајни резултати (Ентомофауна Дурмитора, Геоморфологија Црне Горе, вегетацијска проучавања, регионално-географска проучавања, загађеност флуоридима и пестицидима, Производне снаге Црне Горе, Археолошка рекогносцирања, Проучавање црногорског племенског друштва, Проучавање из области језика, књижевности и музикологије и др.). На већини пројеката рад је још у току.

Непрестано се чине напори да се изнађу што погоднији и ефикаснији облици и методе рада за што боље искористивање значајног стваралачког потенцијала окупљеног у Академији и развијање што чвршће сарадње са свим другим институцијама на рјешавању бројних питања наше науке, културе и друштва у цјелини. Већ почетком 1974. основан је Одбор за заштиту и унапређивање човјекове средине, са првенственим циљем да покреће, координира и обједињује истраживања, а, по могућности, и друге дјелатности на том подручју. Одбор је разрадио комплексни макропројекат и успјешно почео остваривати своје задатке. Он је, у договору са СИЗ-ом за научне дјелатности и институцијама које су радиле на тој проблематици, преузео руковођење овим истраживањима из оквира пројекта. Преко њега су ишли захтјеви за финансирање појединих тема, он је дијелио одобрена средства за пројекат на поједине теме, пратио ток истраживања и верификовао постигнуте резултате, што је веома позитивно утицало на ефикасност и квалитет истраживања. Међутим, у току рада појавили су се неки проблеми, мање-више карактеристични за читаво подручје науке. Прије свега, чим су истраживања обједињена и груписана у јединствени пројекат, за њега су одобрена релативно мања средства него што су одобравана за раније појединачно финансиране теме, умјесто да буде обрнуто. Тако су се, углавном сви учесници у овим истраживањима сматрали закинутим и оштећеним што су прихватили заједничко и обједињено иступање, а није им баш много одговарала ни контрола извршења преузетих обавеза која је из тога произишла. С друге стране, средства одобрена за Пројекат теретила су билансе Академије иако је она у томе била само посредник, па је одлучено да се прекине са таквим начином финансирања пројекта. То је одмах довело до паралисања најважније активности Одбора. Ова искуства могу веома корисно послужити за даљи рад и оријентацију. Зато им је и посвећена нешто већа пажња.

Академија је организовала, или била суорганизатор, научних скупова за разматрање значајних проблема из појединих области. Већи број тих скупова имао је југословенски, односно међуакадемијски и међународни карактер. На њима су саопштавани и разматрани резултати поучавања из области медицинских, економских, историјских, социолошких, филозофских и биолошких наука, из науке о језику и књижевности, као и проблеми заштите човјеков средине у Црној Гори, познавања и валоризације Скадарског језера, културне баштине, сеизмолошки проблеми и др. На тим скуповима поднијето је преко 700 реферата и саопштења из оквира разних научних дисциплина. Они су претежно објављени у посебним зборницима.

Прилично велику активност Академија је развила на објављивању научних радова. Од научних публикација она издаје Гласник ЦАНУ (по одјелењима) у којем се објављују значајни оригинални научни радови мањег обима, затим монографије и друге научне радове већег обима, зборнике радова са научних скупова, изворе и грађу за Историју Црне Горе и библиографије. До сада је објављено укупно 12 бројева Гласника (од тога 3 броја Одјелења природних наука са 27 радова, 4 броја Одјелења друштвених наука са 36 радова и 5 бројева Одјелења умјетности), 19 посебних публикација на укупно 4 805 страница, 11 зборника са научних скупова на укупно 5 544 странице, прва свеска грађе за Историју Црне Горе и прва књига едиције „Библиографије“, Богишићева анкета и др. Овдје нијесу уврштене неке публикације Одјелења умјетности у којима такође има научних радова. У штампи се налази пет књига, а прихваћена је и припремљена за објављивање још једна књига, са подручја науке.

Преко своје посебне редакције Академија је пратила и редовно приказивала у „Bulletin scientifique“, који издаје Савјет академија наука и умјетности СФРЈ, научну публицистику у СР Црној Гори и тако са резултатима научних истраживања објављеним у Црној Гори упознавала нашу и свјетску научну јавност.

Научноистраживачка база у Црној Гори није цјеловито разматрана у Академији, али се расправљало о њеном развоју у појединим научним дисциплинама, нарочито у оквиру и приликом разраде комплексних пројеката и при разматрању проблема науке у одборима за поједине науке. Покретане су или подржаване иницијативе да се она развија и институционално конституише у неким наукама значајним за наш даљи развој као што су медицина, шумарство, поморство, језик, књижевност и др. Академија је суоснивач Института за поморство и поморску привреду у Котору. Донијета је била одлука да се у саставу Академије оснује Институт за језик и књижевност. Учињени су и први кораци (запослена три сарадника) да се он конституише али се на томе није истрајало. Нешто касније подржана је иницијатива за оснивање, у оквиру Академије, Центра за истраживање и студије културног наслеђа, али ни она није реализована. Треба има-

ти у виду да се у међувремену развила Катедра за језик и књижевност при Наставничком факултету у Никшићу и основан Културолошки факултет на Цетињу, чиме су се битно измијениле околности, а тиме и гледања, на потребу за реализацијом тих одлука.

Академија је широко отворена према свим научним институцијама у Црној Гори како самосталним, тако и високошколским у склопу Универзитета, а такође и према научним јединицама у организацијама материјалне производње. Велики дио њиховог кадровског научног потенцијала ангажован је на програмима Академије првенствено преко одбора и других радних тијела Академије.

Међуакадемијска и међународна сарадња Академије организована је преко Савјета академија наука и умјетности СФРЈ и његових специјализованих радних тијела — међуакадемијских одбора, а такође и на основу билатералног споразума. Међуакадемијска сарадња наше Академије посебно је била успјешна на организовању научних скупова, али се манифестује и кроз учешће у 25 (од укупно 54) међуакадемијских одбора од којих су три основана на иницијативу наше Академије и на њеном су старању, а и кроз заједничке истраживачке, односно издавачке пројекте (са ЈАЗУ, САНУ, АНУБиХ, МАНУ и АНУК). Међународна сарадња одвија се како преко заједничког рада на конкретним истраживачким пројектима (што је посебно развијено са Академијом наука СССР-а, и Академијом умјетности Њемачке Демократске Републике), тако и преко студијских боравака научних радника и учешћа на међународним научним скуповима. И у међуакадемијској и међународној сарадњи, поред чланова Академије, учествују и научни радници из других организација.

Наша Академија је настојала да ствара и његује климу неопходну за научна и умјетничка остварења, да гаји и развија научну и умјетничку мисао, да доприноси унапређивању науке и умјетности, да подстиче и развија све видове научног и умјетничког стваралаштва.

На свечаној сједници Црногорске академије наука и умјетности 5. маја 1983, поводом њене десетогодишњице, поднијет је реферат „Наука и академија наука и умјетности у нашем друштву“. Тиме је заправо покренута расправа о статусу, мјесту и улози науке у нашем друштву, чији је главни инспиратор и носилац био Савјет академија наука и умјетности СФРЈ. Она је узела широког маха и обухватила све факторе, од Савезне скупштине и савезних и републичких форума, друштено-политичких организација до недавног XVI сусрета самоуправљача у Крагујевцу.

Овај сажети приказ основних резултата које је постигла Академија не би био цјеловит ако се не би истакао велики допринос који дају њени чланови ван програма Академије, обављајући научну, наставну, културну и стручну дјелатност у другим институцијама или вршећи одговорне јавне функције. Рад њених члано-

ва ван програма Академије, као специфични дио активности ове установе, редовно се приказује у њеним годишњацима.

У цјелини посматрано, може се закључити да је Академија, и поред свих поменутих и других бројних тешкоћа (првенствено оних које проистичу из саме нејасно и непотпуно утврђене концепције наших академија и из мањкавости радног састава њеног чланства), развила широку научну дјелатност и постигла значајне резултате. На томе смо се морали нешто дуже задржати, јер нам досадашња искуства могу најбоље послужити и за даљу оријентацију и активност. Нијесмо разматрали остваривање разних других задатака постављених Академији, као ни њено значајно мјесто и улогу у нашем друштву ван сфере научних дјелатности, јер смо сматрали да је то од мањег интереса за овај скуп.

Предлози за даљу активност

Постигнути резултати доказују да је Академија у основи добро усмјерила свој рад и своју активност и њу би требало наставити, стално је богатећи по облику, по обиму и по садржају. Ипак, има још доста подручја, па и у оквиру научних дјелатности, гдје би Академија могла дати знатно већи допринос, ако би наишла на спремност и подршку шире друштвене и научне заједнице. То су, прије свега, утврђивање научне политике, програмирање и конципирање научних истраживања и других научних дјелатности, као и верификовање научних резултата. Академија као цјелина и њена одјељења, а нарочито Академијини одбори могли би, поред научних дјелатности које они непосредно воде или организују, много више учествовати како при планирању научних дјелатности у утврђивању приоритетних праваца истраживања, тако и у праћењу реализације истраживачких пројеката посебно у вредновању постигнутих резултата. У том погледу постоје широк простор и недовољно искоришћене могућности за конструктивну сарадњу Академије, СИЗ-а за научне дјелатности, Републичког комитета за образовање, науку и културу, Привредне коморе, Универзитета и других научних институција.

Југословенске академије, међу њима и наша, по свом карактеру стоје између академија на Западу, које су искључиво или претежно репрезентативне, и академија у другим социјалистичким земљама, које су такође репрезентативне али имају и веома изражен радни карактер, па и прилично развијене управне компетенције на подручју науке. Прије рата наше академије слиједиле су западни узор, а десетак година после рата совјетски. Сада су оне по основној концепцији претежно репрезентативне, али са веома израженим тенденцијама да у што већој мјери развијају сопствену стваралачку активност.

Иако не занемарује значај своје репрезентативне функције, нарочито са гледишта даљег афирмисања нашег националног би-

ћа и подстицајног дјеловања на научно и умјетничко стваралаштво, Црногорска академија не скида с дневног реда питање како да што више ојача и развије свој радни карактер. Приказани резултати показују да је у том правцу већ постигнут значајан успех. Међутим, тиме нијесу задовољене амбиције и жеље Академије. Оцјењује се да би се у том погледу одговарајућом организацијом, доградњом, координацијом и, нарочито, друштвеном подршком могло, и требало, много више учинити. Радни карактер Академије битно би се потенцирао кад би њени чланови, или бар неки од њих, могли да буду у сталном, пуном или допунском радном односу у Академији. Тиме би се и суштински промијенио њен карактер — то би онда била организација удруженог рада, на што се за сад није оријентисала ниједна наша академија. Друга је могућност да Академија развија сопствену научноистраживачку базу (институте, заводе, центре, јединице) са стално запосленим научним кадром претежно изван свог састава, што би значило да је радни карактер Академије (коју чине њени чланови) само привидно повећан. Могле би се комбиновати у разним сразмјерама ове могућности.

Избором сарадника Академије, који се предвиђа новим Законом, као и попуном и подмлађивањем њеног чланства, не нарушавајући при томе утврђене критеријуме, такође ће се значајно повећати непосредни радни капацитети њеног састава.

Једно је од основних питања и проблема даљег развитка Академије, њеног мјеста и улоге у друштву (чијем би успјешном рјешењу требало у великој мјери да допринесе и овај скуп), какву сопствену научноистраживачку базу треба да развија Академија. Несумњиво да би радни карактер Академије долазио до све већег изражаја развијањем њених научноистраживачких потенцијала. У том погледу нема спорних гледишта. Међутим, није сагледано у којем обиму, у којем правцу и на који начин треба развијати ту базу, у каквом односу треба да буде према Академији, како се може обезбиједити утицај Академије на њен рад, а да при томе не буду повријеђена самоуправни права њених радника, па и основна концепција о мјесту и улози Академије у нашем самоуправном друштву.

Одмах послвије рата, наше академије које су тада постојале развијале су овоје институте, заводе и центре и формирале нове, тако да су биле сториле врло разивјену и снажну научноистраживачку базу. Међутим, преласком на нову концепцију највећи број тих научних организација одвојен је од академија и осамостаљен. Сада је поново у свим академијама актуелно развијање сопствених научних потенцијала, па су неке у том погледу већ прилично и одмакле.

Несумњиво, далеско најразвијенију сопствену научноистраживачку базу данас има Југославенска академија знаности и умјетности. У њеном саставу је 20 научноистраживачких завода у разним мјестима Хрватске, али највише у Загребу. Њих организа-

ционо обједињује Истраживачки центар Академије као научна јединица у оквиру Академије. Словенска академија знаности и умјетности такође је 1981. године основала свој научно-истраживачки центар, као самосталну и самоуправну научну организацију са 13 института, првенствено оријентисаних на проучавање словеначког културног наслеђа, словеначке прошлости и словеначке посебности. Српска академија наука и уметности нема научних института на нивоу Академије. Нека њена одјељења имају институт у свом саставу, друга имају институте на старању, а трећа институте са којима организовано сарађују. Међутим, Српска академија има свој Фонд за научни рад преко којег иде финансирање научноистраживачких пројеката, па је он и координатор научних дјелатности Академије. С друге стране, значајну научну дјелатност развијају Академијини одбори. У неким од тих одбора запослени су научни сарадници. Они су обједињени у посебну службу за научна истраживања у оквиру Радне заједнице Академије. У Академији наука Босне и Херцеговине такође нема института на нивоу Академије. У оквиру Одјељења друштвених наука постоје двије научне јединице: Центар за балканолошка истраживања и Комисија за лингвистичка испитивања. Академијин Одбор за координацију научног рада, уз сарадњу одјељења, усмјерава и усглашава програме развоја науке у Академији, као и сарадњу са институтима ван Академије. Остале академије (МАНУ, ЦАНУ, АНУК и ВАНУ) немају својих научних организација.

Црногорска академија наука и умјетности одмах по оснивању формирала је свој Фонд за научни и умјетнички рад, по угледу на Српску академију, са Управним одбором од чланова ЦАНУ на челу. Међутим, пошто су ова средства која је ЦАНУ добијала за научне дјелатност била строго намјенска, његов рад је био потпуно блокиран, па је укинут. Као што је поменуто, нијесу успјели ни покушаји да се у оквиру Академије оснују институт за језик и књижевност и центар за истраживање и студије културног наслеђа. Разматране су идеје да се проблем научноистраживачке базе Академије ријеша стварањем центра за научни рад, било као самосталне научне организације било у оклопу Академије, али је закључено да се тај проблем комплексније размотри и да се користе искуства других академија и резултати анализе која ће се разматрати у Савјету академија наука и умјетности СФРЈ. Не чекајући коначну одлуку и формално оснивање научних јединица и организација, Црногорска академија ће запошљавати научне сараднике при одборима који су разрадили научноистраживачке пројекте и почели истраживања, нарочито у дисциплинама гдје у нас не постоји одговарајућа институционална база.

Мора се истаћи да Академија и Самоуправна интересна заједница СРЦГ за научне дјелатности нијесу, поред више покушаја и консултација, нашле сасвим задовољавајућа трајна рјешења међусобне сарадње, иако су на такву сарадњу упућене већ кроз

пуно поклапање многих својих основних задатака. Тај проблем готово је у свим другим академијама много успјешније ријешен. Мање-више сви остали СИЗ-ови сваке године додјељују прилично висока средства за глобални програм научних дјелатности својих академија. Из тих средстава финансирају се одређена научна истраживања и друге дјелатности, о чему, по утврђеној процедури, одлучује Управни одбор Фонда за научне дјелатности гдје он постоји или друго одговарајуће тијело академије, који прате и оцјењују извршење. Академије, поред тога, саме или у сарадњи са другим научним организацијама, добијају средства за одређене конкретне пројекте путем редовних конкурса које расписују СИЗ-ови. Неке академије добијају средства и за одређене научне и стручне послове за потребе СИЗ-ова а у оквиру самоуправних споразума о широј сарадњи. Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, нпр., по посебном договору разрађује методе и моделе рада свог СИЗ-а за научне дјелатности, са чиме би се ваљало упознати.

Академији, као специфичној организацији, по самој природи послова којима се бави, за многе од њих не одговарају процедура и пропозиција из конкурса за финансирање научних дјелатности, нити може сву своју разноврсну, обимну, богату и, несумњиво, друштвенокорисну активност уклопити у прописане шеме. Није основни проблем у томе што се не добија довољно средства, она се у доста случајева не могу ни утрошити за одређену намјену, јер у нечему не успије замисао, већ у томе што Академији није остављен било какав маневарски простор да средства која добије може сама пребацити на послове које би могла обавити а који су подједнако актуелни и значајни. Нема разлога да се позитивна искуства других не примијене и у нас.

При развијању даље сарадње између Академије и СИЗ-а за научне дјелатности требало би поново размотрити искуства при финансирању и вођењу раније поменутих истраживања са подручја заштите и унапређивање човјекове средине, која су са гледишта рационалности и ефикасности научних истраживања несумњиво позитивна, али која нијесу увијек била и у складу са појединачним интересима. Можда би требало обновити такву праксу, наравно уз елиминисање уочених недостатака, и проширити је на што већи број пројеката, што би било друштвено веома корисно, а, с друге стране, и знатно олакшало рад СИЗ-а.

Као што смо видјели, Академија има веома одговорну улогу и бројне врло значајне задатке. Она их може успјешно извршити самосталним јачањем и развијањем своје радне способности и све већим стваралачким доприносом својих чланова, стално се прилагођавајући друштвеним потребама, тијесно сарађујући са свим другим органима и организацијама које раде на развијању науке и умјетности и уз свестрану подршку друштвене заједнице.

